

Document	Archeologische Quickscan
Plangebied	Horn 21, Lutjebroek, gemeente Stede Broec
Adviesnummer	21017
Opsteller(s)	A.S. de Groot (archeoloog) & S. Gerritsen (senior archeoloog)
Datum	21-01-2021

Advies	Vrijgeven onder voorwaarde: Monitoring graafwerkzaamheden (kosteloos)
Vervoltraject	Het is van belang dat Archeologie West-Friesland minstens een week van tevoren wordt geïnformeerd over de start van de werkzaamheden. Graag ontvangen wij de contactgegevens van de veroorzaker, zodat contact kan worden onderhouden over de voortgang. archeologie@hoorn.nl / 06-11648953

Archeologische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van Nieuweboer Architecten (contactpersoon: dhr. T. Valks) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot de bouw van een nieuwe woning op het perceel Horn 21 in Lutjebroek, gemeente Stede Broec (afb. 1).

Het staat in de planning om de huidige woning en berging op het perceel Horn 21 (afb. 2) te slopen en hiervoor in de plaats een nieuwe woning van ca. 120 m² te bouwen. De nieuwbouw zal meer in het midden van de kavel worden geplaatst en krijgt een oriëntatie gelijk aan de naastgelegen huizen. De nieuwbouw zal dus een iets andere locatie en oriëntatie krijgen dan de bestaande woning en komt deels buiten het huidige bouwvlak. Voor het bouwplan zijn nog geen definitieve funderingsplannen beschikbaar. In dit advies wordt ervan uitgegaan dat ten behoeve van de nieuwbouw een gebruikelijke bodemverstorende fundering op palen wordt toegepast.

Om de beoogde ontwikkeling mogelijk te maken dient een omgevingsvergunning uitgebreide procedure voor het bouwen en het handelen in strijd met de regels ruimtelijke ordening te worden aangevraagd. Daar is ook een ruimtelijke onderbouwing bij nodig. Onderhavige archeologische quickscan kan bij de ruimtelijke onderbouwing worden gevoegd.

Afbeelding 1. De ligging van het plangebied (rode stippellijn) op een luchtfoto (bron: PDOK).

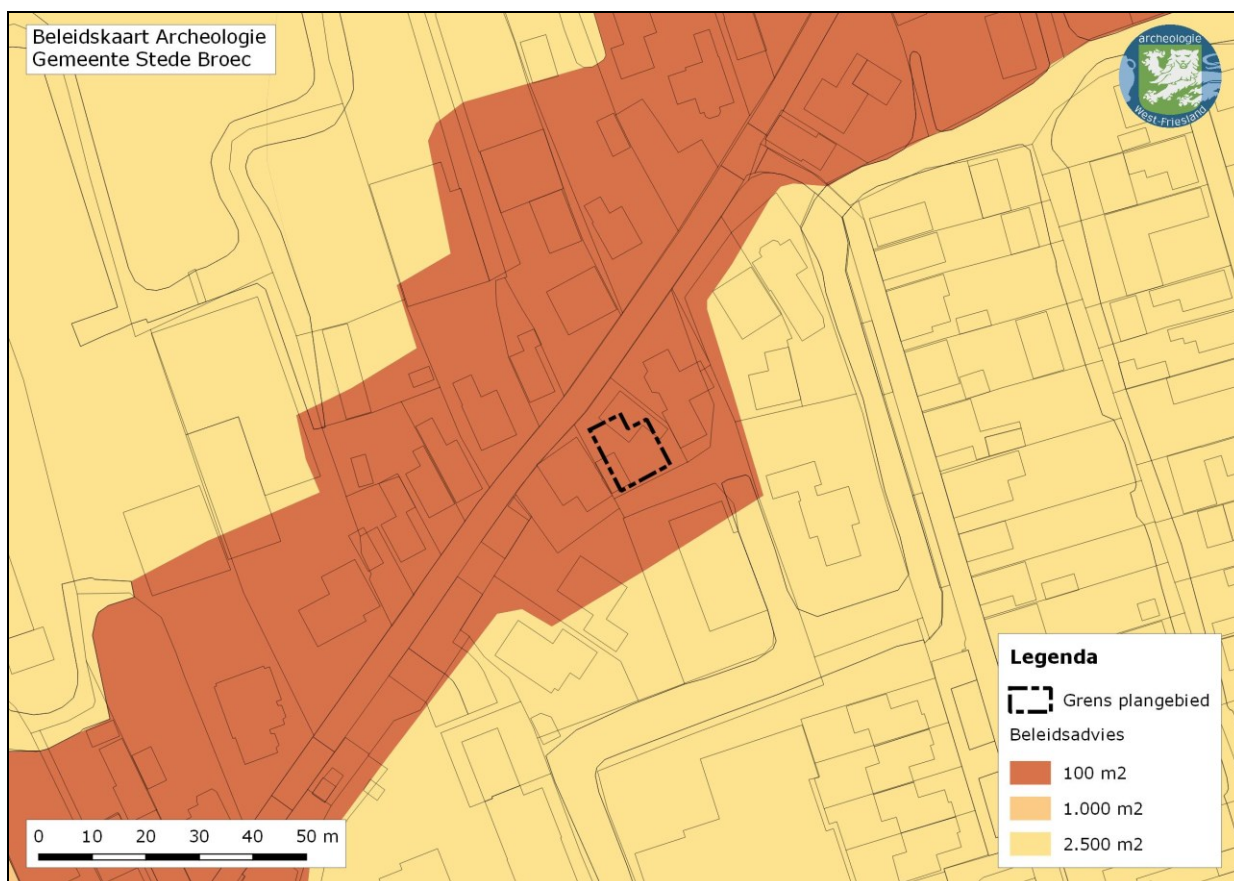

Afbeelding 2. De huidige bebouwing binnen het plangebied (bron: Google Streetview).

2. Bestemmingsplan en Beleidskaart archeologie

Het plangebied valt binnen de 'Beheersverordening Kom Stede Broec' (vastgesteld op 05-07-2018).¹ Daarin gelden voor de archeologie nog de regels uit het eerdere bestemmingsplan 'Kom Stede Broec' (vastgesteld 04-10-2007). Alle gronden binnen dit bestemmingsplan worden gezien als "Archeologisch waardevol gebied" zonder een vrijstellingsgrens. In het bestemmingsplan uit 2007 zijn alleen de bouwvlakken niet aangegeven als archeologisch waardevol gebied. De nieuwbouw komt deels buiten het huidige bouwvlak.

Archeologie West-Friesland heeft voor de gemeente Stede Broec een archeologische beleidskaart ontwikkeld. De beleidskaart archeologie met toelichting is op 9 december 2019 vastgesteld door de gemeenteraad.² Op de beleidskaart archeologie is aangegeven waar de bekende archeologische waarden zich bevinden en welke archeologische verwachtingen er zijn. De waarden en verwachtingen zijn gecombineerd met een beleidsadvies per zone. Voor de beleidskaart zijn de waarde en de begrenzing van de historische dorpslinten nader gespecificeerd, onder andere aan de hand van verschillende historische kaarten. Volgens de beleidskaart ligt het plangebied in een zone met een hoge archeologische waarde. Hier is een vrijstellingsgrens van 100 m² aan verbonden (donkeroranje op afb. 3).

Afbeelding 3. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de beleidskaart archeologie van de gemeente Stede Broec.

¹ NL.IMRO.0532.BVkomstedebroec-VG01.

² Soonius & Van Leeuwen 2019.

3. Cultuurhistorische achtergrond

Het historisch bewoningslint van Lutjebroek en Horn heeft een hoge archeologische waarde (AMK monumentnummer 14878, CHW code WFR WFR369A) voor de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Vanaf de late 12de eeuw verschoof de bewoningsas in dit deel van West-Friesland naar de plaats waar deze nu nog steeds ligt: de Streekweg. Het korte bewoningslint van Horn heeft een afwijkende noordoost-zuidwestelijke oriëntatie en ligt boven de bewoningsas van de Streekweg. Hoe oud het gehucht Horn precies is, is nog niet duidelijk. Mogelijk wijst de afwijkende oriëntatie op een eerdere ontginningsvorm, wat zou betekenen dat langs de gehele schuine lijn Horn-Slimtocht (ten zuiden van het lint van Lutjebroek) bewoning uit de Middeleeuwen kan worden verwacht. Direct ten zuiden van de Slimtocht zijn middeleeuwse sporen aangetroffen, maar geen huisplaatsen.³ In 1402 voegden Lutjebroek en Horn zich bij de dorpen Grootebroek en Bovenkarspel, die gezamenlijk stadsrechten hadden gekregen. Horn werd dus in ieder geval in de Late Middeleeuwen al bewoond.

Afbeelding 4. De ligging van het plangebied (zwarte cirkel, bij benadering) op de historische kaart van Johannes Dou (1651-1654, collectie Westfries Archief).

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op de kaart van Johannes Dou uit ca. 1651-1654 is in of nabij het plangebied bebouwing afgebeeld (afb. 4). Op basis van deze kaart is niet met zekerheid te zeggen of de bebouwing ook daadwerkelijk samenvalt met het plangebied. Op een latere kaart uit 1723 is een vergelijkbare situatie afgebeeld, maar dan nog schematischer (afb. 5). Op de kadastrale minuutkaart uit 1826 valt het plangebied deels samen met een waterloop en deels met perceel D403 (moesland in bezit van landbouwer Jan Klaasz Buijsman, afb. 6).

³ Guiran 1979.

Afbeelding 5. De ligging van het plangebied (witte cirkel, bij benadering) op de historische kaart van Oostwoud uit 1723.

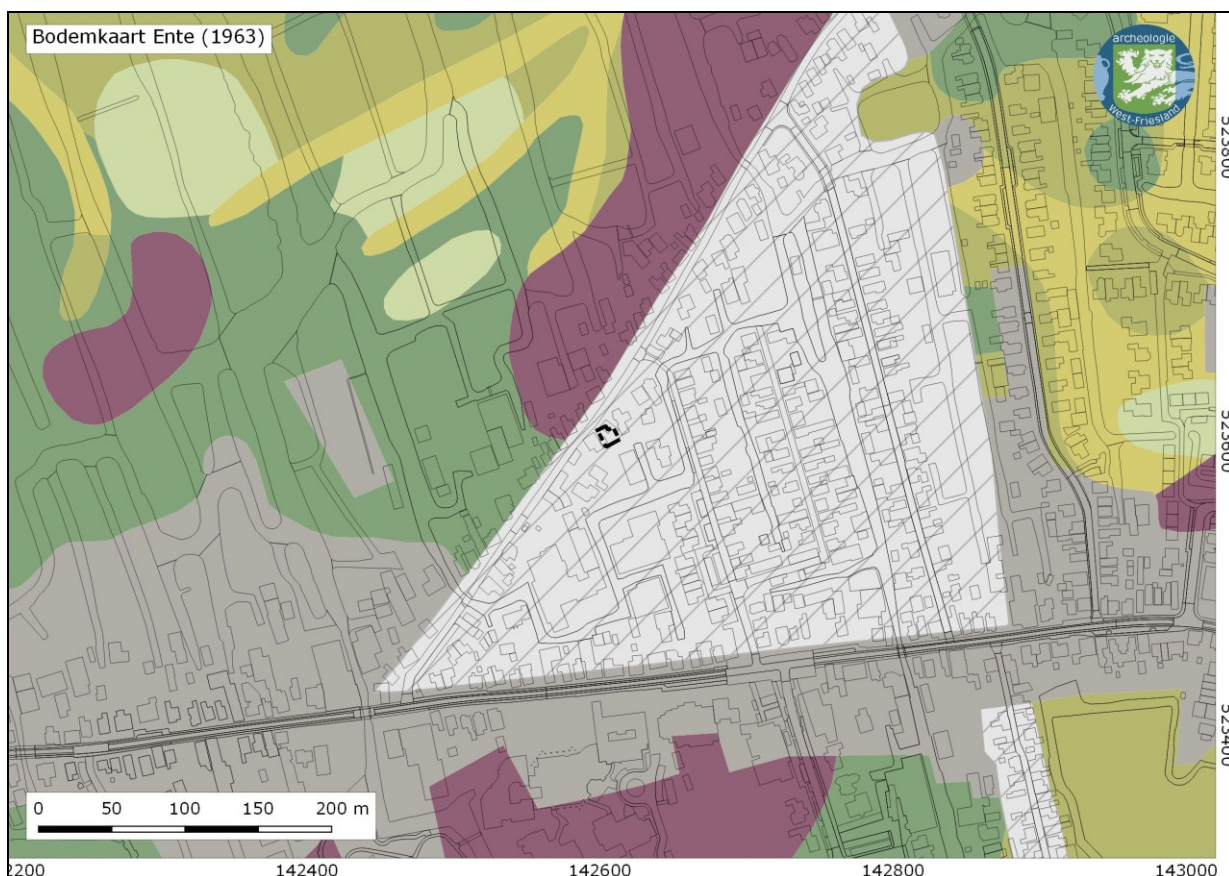
Afbeelding 6. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de kadastrale minuut uit 1826 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Volgens het kadaster werd in 1860 een huis gebouwd op perceel D403. In 1874 kwam daar nog een huis naast aan de westzijde. Het westelijk pand (gelegen ter plaatse van het latere perceel Horn 21) werd vervolgens gesplitst in twee huizen. In 1954 werd hier 'sloping' uitgevoerd, waarna een nieuw huis en een schuur werden gebouwd in 1955 en 1960. Dit betreft de huidige bebouwing op het perceel Horn 21.

Bij vergelijking van de historische kaarten lijkt het huis ten westen van het plangebied (zichtbaar op de kadastrale minuutkaart) overeen te komen met de bebouwing zichtbaar op de kaarten uit de 17de en 18de eeuw (vergelijk afb. 4, 5 en 6). Horn 21 betreft dan dus geen oude woonplaats. Op het perceel werd in de Nieuwe Tijd vermoedelijk pas vanaf de 19de eeuw gewoond.

4. Archeologische en geologische bronnen

Aan de hand van bodemkaarten kan inzicht worden verkregen in de verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie en Middeleeuwen. Op de bodemkaart van Ente is zichtbaar dat ten zuiden van het plangebied eer diep humeuze gronden aanwezig zijn (grijs op afb. 7). Hier hoort een hoge archeologische waarde voor de Middeleeuwen bij. De door Ente gekarteerde diep humeuze gronden zijn middeleeuwse ophogingslagen. Hieronder bevinden zich mogelijk ook goed geconserveerde resten uit de Bronstijd. Ten noorden van het plangebied zijn veengronden aanwezig (paars op afb. 7). Voor de veengronden wordt een middelhoge verwachting voor alle perioden aangehouden. Het plangebied zelf is op de bodemkaart niet gekarteerd.

Afbeelding 7. De ligging plangebied (zwarte stippellijn) op de vereenvoudigde bodemkaart van Ente.

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3) zijn langs de dorpslinten in West-Friesland vaak terpachtige constructies zichtbaar, die in verband kunnen worden gebracht met middeleeuwse bewoning. Het plangebied valt niet samen met een terpachtige constructie en lijkt tussen twee verhogingen in te liggen (afb. 8).

Afbeelding 8. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op het Actueel Hoogtebestand Nederland 3 (bron: www.ahn.nl).

Langs de straat Horn zijn in het verleden drie archeologisch onderzoeken uitgevoerd. Deze worden hieronder kort beschreven.

In 2010 heeft De Steekproef een archeologisch booronderzoek uitgevoerd op het perceel Horn 66 (Archisnummer 2289493100).⁴ Geconcludeerd werd dat de top van de bodem hier uit een dik kleipakket bestaat dat recent is geroerd en dat daaronder afzettingen aanwezig zijn die vermoedelijk nooit geschikt zijn geweest voor bewoning. Archeologische indicatoren werden niet aangetroffen. De locatie is vervolgens vrijgegeven.

Verderop, op perceel Horn 78, is in 2008 een bureauonderzoek en veldonderzoek d.m.v. boringen uitgevoerd door Synthegra (Archisnummer 2218390100).⁵ In de boringen werd geen ophogingspakket aangetroffen. In de meeste boringen lag direct op de mariene klei ca. 30 cm sterk humeuze bovengrond. De bodem is geïnterpreteerd als een tochteerdgrond. In één van de boringen was een laagje veen aanwezig met direct daarbovenop een laag recent puin. In alle boringen werd een verstoring waargenomen tot 40-60 cm onder maaiveld. Ook hier waren geen archeologisch indicatoren aanwezig.

Schuin aan de overzijde van de weg heeft Synthegra in datzelfde jaar een booronderzoek uitgevoerd op perceel Horn 65 (Archisnummer 2188031100).⁶ Langs de weg was hier nog een restje veen aanwezig. Daarnaast werd een dik ophogingspakket uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aangetroffen. Geconcludeerd werd echter dat het hier waarschijnlijk niet om een oude woonplaats gaat. Vervolgonderzoek werd niet noodzakelijk geacht.

⁴ Exaltus 2010.

⁵ Hagens & Valckx & Leuvering 2008.

⁶ Leuvering & Hagens 2008.

Verder staan binnen een straal van 200 m rondom het plangebied twee losse vondstmeldingen in het landelijke registratiesysteem Archis. Dit betreft een slijpsteen en enkele scherven kogelpotaardewerk, Pingsdorf aardewerk, Proto-steengoed en steengoed uit de Late Middeleeuwen en één fragment geglaazuurd steengoed uit de Nieuwe Tijd (Archisnummers 2721846100 en 3076286100)

5. Conclusie

Het staat in de planning om een nieuwe woning van ca. 120 m² te bouwen op het perceel Horn 21 in Lutjebroek, gemeente Stede Broec. De nieuwbouw komt deels buiten het huidige bouwvlak. Volgens het bestemmingsplan valt het plangebied daarom deels samen met archeologisch waardevol gebied. Op de vastgestelde beleidskaart archeologie wordt ter hoogte van het plangebied een vrijstellingsgrens van 100 m² aangehouden vanwege de hoge archeologische waarde voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Deze grens zal worden overschreden. Op basis van historisch kaartmateriaal en de hoogtekaart kan de hoge waarde voor vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd enigszins naar beneden worden bijgesteld. Het perceel Horn 21 betreft vermoedelijk geen oude woonplaats.

6. Advies

Indien de (grondroerende) plannen ongewijzigd blijven, is nader archeologisch onderzoek in het kader van de Archeologische Monumentenzorg niet noodzakelijk.

Archeologie West-Friesland adviseert de voorgenomen ingrepen vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie.

De voorgenomen ingreep is vrijgesteld van archeologisch onderzoek. Ten behoeve van het doen van waarnemingen dient wel in de omgevingsvergunning te worden opgenomen dat Archeologie West-Friesland toekomstige graafwerkzaamheden wil **monitoren**.

Voor het monitoren van de graafwerkzaamheden worden geen kosten in rekening gebracht en dit zal niet tot noemenswaardige vertragingen leiden. Vondstmateriaal dat bij het uitvoeren van het werk wordt aangetroffen is (conform de Erfgoedwet, § 5.4, artikel 5.10) eigendom van de Provincie Noord-Holland en zal door Archeologie West-Friesland worden aangeleverd aan het Provinciaal depot voor archeologie van Noord-Holland te Castricum.

Het is van belang dat Archeologie West-Friesland minstens een week van tevoren wordt geïnformeerd over de start van de werkzaamheden (archeologie@hoorn.nl / 06-11648953). Graag ontvangen wij de contactgegevens van de veroorzaker, zodat contact kan worden onderhouden over de voortgang.

7. Bronnen

AHN3 (www.ahn.nl)

Archis 3.0

Ente, P.J., 1963. Een bodemkartering van het tuinbouwcentrum 'De Streek'. *De bodemkartering van Nederland*, deel XXI. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Exaltus, R., 2010. Lutjebroek, De Horn 66, Gem. Stede Broec (NH.). Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek. *Streekproefrapport 2020-06/12*. De Steekproef bv, Zuidhorn.

Guiran, A.J., 1979, Lutjebroek (gem. Stede Broec), Amsterdam. In: *Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond* 78, 141-143).

Hagens, D.T.P. & L.F.M. Valckx & J.H.F. Leuving, 2008. Bureauonderzoek en karterend veldonderzoek d.m.v. boringen, Horn 78, Lutjebroek. *Synthegra Rapport S083349*, Synthegra bv, Doetinchem.

Leuving, J.H.F. & D. Hagens, 2008. Bureauonderzoek en karterend veldonderzoek d.m.v. boringen, Horn 65 te Lutjebroek. *Synthegra Rapport P0501875*, Synthegra bv, Hoorn.

Soonius, C.M. & J. van Leeuwen, 2019. Toelichting Beleidskaart Archeologie gemeente Stede Broec. *Westfriese Archeologische Notitie (WAN)* 5. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Westfries Archief

8. Geldigheid

Indien de (bodemroerende) plannen voor dit project worden gewijzigd na advisering, dan dienen de nieuwe plannen te worden voorgelegd aan Archeologie West-Friesland, zodat deze opnieuw kunnen worden beoordeeld. Het voorgaande advies vervalt daarmee.

Deze archeologische quickscan heeft een geldigheid van **2 jaar**. Na verloop van deze periode wordt het advies ongeldig en dient bij ontwikkelingen een nieuw archeologisch advies te worden aangevraagd. Dit geldt ook voor ongewijzigde bouwplannen.

Bovenstaand archeologisch advies is daarmee geldig tot:

21-01-2023